

BEATA SZEJGIEC

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

beata_szejgiec@wp.pl

Kreacja i konwencja w tekstach kultury

• • •

Sprawozdanie z konferencji naukowej, Chełm, 25–27 czerwca 2015 r.

W dniach 25–27 czerwca 2015 r. w Chełmie już po raz siódmy odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa „Kreacja i konwencja w tekstach kultury”. Organizatorami tego naukowego przedsięwzięcia były dwa ośrodki naukowe województwa lubelskiego: Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Instytut Nauk Humanistycznych Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Chełmie.

W gronie prelegentów znaleźli się wykładowcy akademicki reprezentujący najważniejsze ośrodki naukowe zarówno w Polsce: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Łódzki, Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Chełmie, jak i za granicą: Uniwersytet Debreczyński. W sumie w obradach wzięło udział ponad 50 referentów.

Zaproponowaną przez Organizatorów problematykę sformułowano dość szeroko po to, by udział w dyskusji mogli wziąć przedstawiciele różnych dziedzin naukowych. Wśród prelegentów znaleźli się językoznawcy, literaturoznawcy, medioznawcy, kulturoznawcy, historycy, socjologowie, filozofowie oraz reprezentanci innych dyscyplin humanistycznych.

Najważniejszymi zagadnieniami poruszonymi w trzydniowym cyklu obrad były: wieloznaczność tytułowych pojęć, czyli sposoby rozumienia kreacji i konwencji, wartościowanie w kreacji i konwencji, transformacja kreacji oraz petryfikowanie konwencji, oryginalność i kreatywność w literaturze, sztuce, nauce, filozofii, wzajemne zależności pomiędzy kreacją i konwencją w obszarze języka, organizacja wiedzy w języku (schematy poznawcze a działania kreatywne),

konwencja i kreacja (w) codzienności. Prelegenci skupili również uwagę na kwestiach: przymusu a wyboru w konwencji, stabilności, zmącenia, rozproszenia i negocjowania konwencji w tekstach kultury, nowomediálních konwencjach i kreacjach online, cyfrowej mediatyzacji a semiotycznej pozycji tekstu kultury oraz konwencji i kreacji w narracji historycznej.

Otwarcia konferencji dokonała prof. dr hab. Małgorzata Karwatowska, organizatorka, a zarazem prodziekan Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz kierownik Katedry Filologii Polskiej w PWSZ w Chełmie. W obradach plenarnych w kolejności głos zabrali: prof. dr hab. Bogdan Walczak (UAM) („Czy w odniesieniu do języka konwencjonalność i kreatywność przeciwstawiają się sobie?”), prof. dr hab. Ryszard Tokarski (UMCS) („Konteksty kulturowe w otwartej semantycznej definicji słowa”) oraz prof. dr hab. Tadeusz Szkołut (UMCS) [„Konwencje i kreacje w tekstach kultury traktujących o kulturze (ze szczególnym uwzględnieniem sztuki i filozofii)]. Już pierwsze wystąpienia wzbudziły duże zainteresowanie i sprowokowały uczestników spotkania do burzliwej dyskusji.

Dalsze obrady odbywały się w pięciu sekcjach: językowo-kulturowej, medialnej, historycznej, językowej i kulturowej. Oczywiście nie sposób opisać, a nawet wymienić wszystkich uczestników tegorocznej konferencji oraz wygłoszonych przez nich referatów, dlatego też przywołam tylko niektóre z nich.

W sekcji językowo-kulturowej mogliśmy wysłuchać inspirujących wypowiedzi poświęconych kreacji i konwencji w literaturze: prof. dr hab. Halina Wiśniewska (UMCS) („Kreacja i konwencja w przygodowym romansie *Historia księżnej [...] Eufraty Elżbiety Drużbackiej*”), dr Lucyna Sikorska (PWSZ Chełm) („Kreowanie obrazu wsi w *Placówce* Bolesława Prusa”), dr Małgorzata Nowak (KUL) („Konwencja i kreacja w *Pieśni nad pieśniami* Henryka Adamczyka”) oraz w języku. W jej drugiej części znalazły się zarówno referaty teoretyczne, porządkujące: prof. dr hab. Ireneusz Bobrowski (UJ) („Gramatyka jako tekst kultury”), dr hab. Dorota Filar (UMCS) („Kreatywność a organizacja wiedzy o języku”), dr hab. Dorota Piekarczyk (UMCS) („Schematy poznawcze – między kreacją a konwencją”), dr hab. Piotr Krzyżanowski (UMCS) („Kryteria kreatywności językowej”), jak i wystąpienia poświęcone innym – równie interesującym – zagadnieniom językowym: prof. dr hab. Leonarda Dacewicz (UwBO) („Stabilność konwencji w tekstach ksiąg metrykalnych w XIX wieku”), prof. dr hab. Mieczysław Balowski (UAM) [„Konwencja i kreacja w tekstach sepulkralnych (na przykładzie nekropolii w Orłowej)”).

W sekcji medialnej rozważania dotyczące kreacji i konwencji przedstawiła pracownica Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu: prof. dr hab. Eliza Grzelak („Kreacja vs konwencja w e-recenzjach publikowanych na portalu

www.booklikes.com”), dr Monika Grzelka („Sposoby prezentowania stanowiska w dyskusji redakcyjnej”), dr Barbara Sobczak („Konwencja i kreacja w mediach”), dr Agnieszka Kula („Granice publicystyki – co to jest «autorski program publicystyczny»?”) oraz wykładowcy Uniwersytetu Śląskiego: prof. dr hab. Małgorzata Kita („Internet: nowe środowisko komunikacyjne, nowe konwencje komunikacyjno-językowe”), prof. dr hab. Jacek Warchala („Reklama – między konwencją a kreacją”). W części dotyczącej mediów szczegółowo odniesiono się do nowych zjawisk komunikacyjnych i ich roli dla użytkowników. Wiele czasu w dyskusji poświęcono również ostatniemu referatowi, zastanawiając się, ile jest kreatywności w tworzeniu nowych reklam, a w jakim zakresie bazuje się w ich konstruowaniu na sprawdzonych, ale jednocześnie dość schematycznych pomysłach.

O kreatywności i konwencji mówiono również w kontekście zagadnień historycznych. Ciekawe wystąpienia wygłosili profesorowie: Andrzej Stępnik (UMCS) („Kreowanie mitów w wiązaniu narracji historycznej”), Robert Litwiński (UMCS) („W imię polskiej racji stanu? Kreowanie wizerunku służb specjalnych w III Rzeczypospolitej”), Marek Woźniak (UMCS) [„(Nie)konwencjonalne dyskursy historyczne”] i dr Monika Napora (UMCS) („«Niecodzienna rzeczywistość» – kreacje przestrzeni życia codziennego w prasie gadzinowej”).

W sekcji edukacyjnej wypowiedzi mieli wykładowcy akademicki związani ze szkołą. Przedmiotem szczególnego zainteresowania uczyniono język młodego pokolenia, który już od lat stanowi ciekawy problem badawczy¹. Uwagę na tym zagadnieniu skupiły: prof. dr hab. Małgorzata Karwatowska (UMCS) („Kobieta i mężczyzna «po latach». Język studentów – konwencja czy kreacja?”), dr hab. Iwona Morawska (UMCS) („Gry z tradycją w kulturze i edukacji polonistycznej”) oraz dr hab. Małgorzata Latoch-Zielińska (UMCS) („Konwencjonalne i niekonwencjonalne sposoby organizowania dialogu ucznia z tekstami kultury”). Dwie ostatnie z wymienionych referentek wskazały możliwe zastosowanie tytułowych pojęć w edukacji polonistycznej. Prof. dr hab. Leszek Tymia-kin (UMCS) („Konwencja i kreacja w rozumieniu przyszłych nauczycieli polonistów”) zaprezentował – na podstawie własnych badań – rozumienie kluczowych terminów tegorocznego spotkania funkcjonujących w języku studentów przygotowujących się do pracy w zawodzie nauczyciela.

W sekcji kulturowej zagadnienie kreacji i konwencji potraktowano dosyć szeroko. Stało się ono przedmiotem analiz literaturoznawczych, językoznawczych, a nawet przywołano kontekst artystyczny. W pierwszej części obrad rozważania dotyczyły gatunków. Z referatem o tajemniczym tytule (pierwotnie było to

¹ Język młodzieży badają m.in. R. Jedliński, M. Karwatowska, J. Kida, E. Kołodziejek, U. Kopeć, K. Ożóg, B. Skowronek, A. Skudrzyk, H. Synowiec, J. Warchala, H. Zgółkowa.

bowiem wyłącznie „3K”) wystąpił prof. dr hab. Henryk Duda (KUL) („3K, czyli kreatywność, komercja a konwencja gatunkowa”), a dr hab. Marta Wójcicka (UMCS) („Toasty – konwencja i kreacja w przemianach gatunku”) odniosła się do przeobrażeń, jakie towarzyszą tak popularnemu gatunkowi mowy, jakim jest toast.

W drugiej części obrad w sekcji kulturowej dr Ewa Dunaj (UMCS) („Ja i Ty. Poetyckie rozmowy i dwugłosy w polskiej poezji najnowszej”) wprowadziła słuchaczy w tajniki romantycznych rozmów – toczonych oczywiście na kartach poezji – znanych par poetów, szczególnie Agnieszki Osieckiej i Jeremiego Przybory. Z kolei mgr Elwira Bolek (UMCS) („Aluzja i cytat w polskim plakacie artystycznym”) omówiła i zilustrowała ciekawymi przykładami, jak można wykorzystać aluzje i cytaty w dziele artystycznym, jakim jest plakat. Następnie prof. dr hab. Tomasz Lisowski (UAM) („Grafizacja polszczyzny u progu ery typograficznej – między konwencją a kreacją”) zbadał i szczegółowo zreferował, czy ustalenie pisanej formy języka polskiego posiadało elementy kreatywne i konwencjonalne.

W sekcji językowej wiele miejsca poświęcono problematyce kreatywności i konwencji w nazwach własnych. Prof. dr hab. Artur Rejter (UŚ) („Kreatywne topografie. Nazwy własne a językowy obraz miasta w najnowszej polskiej literaturze popularnej”) omówił to zagadnienie, sięgając do polskiej literatury współczesnej, a profesorowie Adam Siwiec (UMCS) i Mariusz Rutkowski (UWM) [„Konwencja i kreacja we współczesnym nazewnictwie (przeгляд tendencji na materiale języka polskiego)"] próbowali ustalić – przywołując wiele przykładów współczesnych nazw własnych – na ile są one konwencjonalne, na ile zaś kreatywne.

Trzydniowy cykl obrad nie wyczerpał wszystkich zaproponowanych przez organizatorów problemów. Nie kwestionuje się jednak jego wagi i potrzeby, co potwierdziła liczba uczestników konferencji i owocne obrady. Miejmy zatem nadzieję, że w przyszłym roku nadarzy się okazja do kolejnego, podobnie interesującego spotkania naukowego, które stanie się inspiracją do dalszych rozważań i interpretacji.